

Rosa Regàs, l'esperit de rebel·lia

Envoltada d'arbres i camps, i acompanyada dels seus gossos, Rosa Regàs viu a Llofriu, en un mas arrecherat i acollidor. «Abans portava una vida trepidant, però ara cada vegada faig menys vida social», em diu, mentre passegem per un jardí que treu els primers brots. S'hi va instal·lar definitivament el 2007, després de dimitir com a directora de la Biblioteca Nacional, decebuda i dolguda pel tracte que havia rebut: «Si no hagués sigut dona i catalana, les coses haurien anat d'una altra manera».

Text > MIQUEL MARTÍN I SERRA

Fotos > PACO DALMAU

Nascuda el 1933, en plena República, va patir l'exili i l'allunyament dels seus pares. En tornar a Barcelona, doncs, va haver de viure amb el seu avi, de qui no guarda un bon record i la relació amb el qual va novel·lar a *Luna lunera*, que retrata també la misèria moral de la postguerra i el franquisme. Per això evoca la seva infantesa amb un deix d'amargor: «Va ser *dickensiana*, entre un ambient familiar retrògrad i un internat. De fet, no vaig tenir una família fins que no vaig tenir fills. Mentre els educava era com si m'eduqués a mi mateixa».

Ja casada i amb dos fills, va matricular-se a la universitat per estudiar filosofia. Allà se li va obrir un món nou, més enllà de les convencions socials del matrimoni i de l'ambient gris i opriment de l'època. Hi va conèixer gent de l'altura intel·lectual d'Eugenio Trías o Francisco Rico, però va ser «Manolo Vázquez Montalbán una de les persones que més em va ajudar a prendre consciència política més enllà dels meus sentiments». A partir de llavors el seu compromís polític es va enfortir i, malgrat que no milità mai a cap partit, va estar vinculada al PSUC.

Aleshores s'adonà amb tota claredat que no hi ha independència personal sense independència econòmica. Per això, acabada la carrera i mare ja de cinc fills, va entrar a treballar a Seix Barral: primer, fent albarans i, poc després, al departament de premsa i producció editorial. Al despatx de Carlos Barral hi sentia converses apassionades sobre literatura amb Gabriel Ferrater, Jaime Salinas o Jaime Gil de Biedma. «Puc dir que vaig ser una privilegiada per haver entrat en contacte amb tota aquella gent. Jo m'havia casat amb divuit anys i no sabia res de la vida literària, ni política, ni sexual, ni de res. Vaig passar uns anys molt dolents, i entrar en contacte amb tota aquella gent em va obrir noves perspectives de coneixement; va ser com una alenada d'aire fresc. I a més em va ajudar moltíssim a afinar el meu criteri

literari». Un criteri que li va ser molt útil quan, anys més tard, va muntar la seva pròpia editorial, La Gaya Ciencia, que va fer una gran tasca de recuperació de la memòria històrica i molta pedagogia entre una societat que havia patit l'obscurantisme de la dictadura.

Aquells anys d'efervescència cultural i descobriments personals són també anys d'oposició al règim i de complicitat política i intel·lectual d'un grup de gent (escriptors, arquitectes, fotògrafs, cineastes, cantants...) que Joan de Sagarra va batejar, amb un punt d'ironia, com la *Gauche Divine*. Segons Rosa Regàs, aquell grup es definia per tres característiques: «Érem profundament antifranquistes,

sentíem passió per la nostra feina, cosa que sovint ens portava a viatjar per ampliar coneixements, i, a més, volíem trencar amb totes les convencions i limitacions a què ens sotmetien el règim i l'Església. Per això érem també profundament transgressors».

Aquest esperit transgressor i renovador, segons Regàs, s'hauria d'haver aplicat també durant la mal anomenada *transició*. «S'hauria d'haver entroncat amb la legalitat que el cop militar feixista va destruir. S'hauria d'haver tornat a la República i als principis que defensava, perquè aquesta era la forma que legítimament havien triat els ciutadans. I en comptes d'això es va optar per una monarquia imposada per Franco».

A principis dels anys vuitanta, després de deixar el negoci editorial, Regàs va emprendre una nova etapa com a traductora de les Nacions Unides, cosa que la portà a viatjar per tot el món. També va ser el moment oportú per donar sortida al que ella anomena *les vocacions ocultes o posposades*: «Jo sempre havia sentit la necessitat d'escriure, però feia tantes coses que no disposava de temps per dedicar-m'hi». A partir de llavors començà a publicar de manera regular llibres de viatges, narrativa de ficció o assaig: *Ginebra*, *Memoria de Almator*, *Azul*, *Sangre de mi sangre: la aventura de los hijos*, *La canción de Dorotea*, *Música de cámara...* «Escric per saber el que penso i sé que allò funciona quan es converteix en una mena d'obsessió, quan trobo el to i la veu narrativa i ja no puc parar», m'explica. Els darrers anys ha reflexionat sobre la vellesa i ha aplegat part de les seves vivències i records en tres volums: «Mai havia volgut escriure les meves memòries d'una forma ordenada, perquè bona part de les meves experiències i reflexions es poden trobar en els meus llibres anteriors. Més aviat he començat a escriure els records perquè em van encarregar un llibre sobre la meva infantesa». M'interessa molt saber com viu i valora la vellesa una persona que ha viscut tan intensament: «Saps què passa? Doncs que la vellesa arriba sense avisar. Primer cal acceptar que ets un ancià i després ja pots viure amb tota plenitud, perquè la curiositat intel·lectual, l'esperit de rebel·lia i les ganes d'aprendre i meravellar-te no tenen per què desaparèixer amb l'edat».

A principis dels anys vuitanta, Regàs va emprendre una nova etapa com a traductora de les Nacions Unides

Conec prou bé les simpaties polítiques de Rosa Regàs, mai no se n'ha amagat; però no em puc estar de demanar-li l'opinió sobre el procés i el moment polític: «Jo podria ser independentista, però no pas d'aquesta manera. Si deixes la CUP a part, els altres partits independentistes ho han fet de pena i han provocat un gran desànim en la gent. Ara, això no vol dir que no sigui vergonyós i totalment injust que hi hagi presos polítics i que l'Estat hagi usurpat el poder del Parlament. Els independentistes tenen tot el dret a defensar les seves idees i a formar govern, perquè van guanyar les eleccions».